

УДК 004. 738. 5:[37. 016:81]

Ю.О. Кліпакова, к.с.-г.н., З.В. Білоусова, к.с.-г.н., В.А Кенєва, доц.
Таврійський державний агротехнологічний університет
імені Дмитра Моторного

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ – ВИКЛИК СУЧАСНОСТІ ДЛЯ УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Анотація. Дистанційне навчання - новий освітній досвід, що з'явився в Україні зовсім недавно, але вже встиг отримати своє місце в педагогічному середовищі. Необхідність у такій формі навчання обумовлена різними факторами, але гострої потреби він набув з поширенням COVID-19. Перебудова свідомості викладачів та студентів щодо викладання та сприймання інформації в умовах пандемії мають свої переваги та недоліки.

Ключові слова: дистанційне навчання, дистанційна освіта, методи та технології навчання, переваги, недоліки.

Постановка проблеми. Дистанційне навчання – засіб отримання освіти за певною спеціальністю на відстані від навчального закладу. Навчання студентів різних спеціальностей та освітніх рівнів відбувається з використанням традиційних і дистанційних методів навчання, які забезпечують отримання міцних теоретичних знань та необхідних практичних навичок у майбутніх фахівців. Отже, усі методи онлайн-навчання, які застосовуються викладачами у період пандемії повинні допомогти студентам при вивченні основних та вибіркових дисциплін згідно освітньо-професійної програми спеціальності та належному складанню усіх видів контролю.

Аналіз останніх джерел і публікацій. За концепцією розвитку дистанційної освіти в Україні дистанційна освіта – це форма навчання, рівноцінна з очною, вечірньою, заочною та екстернатом, що реалізується, в основному, за технологіями дистанційного навчання [1].

До педагогічних технологій дистанційного навчання належать технології опосередкованого активного спілкування викладачів зі студентами з використанням телекомунікаційного зв'язку та методології індивідуальної роботи студентів з структурованим навчальним матеріалом, представленим у електронному вигляді.

Створення, передача і збереження навчальних матеріалів, організації і супроводу навчального процесу дистанційного навчання за допомогою телекомунікаційного зв'язку належить до інформаційних технологій дистанційного навчання.

Незначна за часом та обсягом частина навчального процесу дистанційної освіти може здійснюватися за очною формою (складання іспитів, практичні, лабораторні роботи тощо). Кількісні та змістовні показники цієї частини залежать від напрямку підготовки (спеціальності) та етапу розвитку

дистанційної освіти і визначаються нормативними документами Міністерства освіти і науки України.

Саме сукупність інформаційних технологій забезпечує доставку студентам основного обсягу навчального матеріалу, інтерактивну взаємодію студентів і викладачів у процесі навчання та надає студентам можливості самостійної роботи з навчальними матеріалами у процесі навчання [2].

Для забезпечення повноцінного освітнього навчального процесу на відстані, окрім технічного інструментарію, педагогу необхідно володіти низкою професійних та особистих компетентностей, які дозволяють зацікавити, організувати студентів на початковому етапі та втримати їхню увагу аж до завершального [3].

Організувати якісне навчання з використанням цифрових технологій, комунікувати зі студентами на відстані, надихати та мотивувати їх до навчання, допомагати – це ті навички, якими тепер додатково мають володіти наші педагоги [4].

За останні роки значно збільшилася кількість досліджень, присвячених дистанційному навчанню та шляхам модернізації освітнього процесу загалом. Українські та зарубіжні вчені працюють над удосконаленням сучасної системи освіти та оптимізацією інструментів та платформ, що сприятимуть активному діалогу обох сторін освітнього процесу. Зокрема, учені І.Г. Захарова, М.І. Жалдак, Д.Л. Константиновський, В.Я. Нечаєв, І.В. Роберт, Тихомирова Н.В. та інші зробили свій внесок у обґрунтування проблем та можливих напрямків створення функціонуючого освітнього простору навчального закладу та його удосконалення [5, 6].

Особливої уваги набуває організація дистанційного навчання, де існують два принципово різних підходи. Прихильники першого підходу підтримують модель навчання, в якій викладач закладу вищої освіти виявляє індивідуальне ставлення до кожного студента, і, одночасно створює віртуальний освітній простір для спільної групової роботи студентів [7]. Учені вважають, що найвищий рівень навчання досягається саме в такій групі, яка є керованою викладачем закладу вищої освіти. Прихильники іншого підходу віддають студентам самостійне управління навчанням. Викладачі в цій системі відсутні, точніше, вони є тільки розробниками навчально-методичних матеріалів [8].

Та незважаючи на велику кількість наукових досліджень сучасна дистанційна освіта в Україні до початку пандемії нагадувала традиційні форми заочного навчання, без застосування всіх можливостей принципово нових форм і методів навчання.

Формулювання цілей статті. Метою роботи було висвітлення методів та технологій навчання студентів вищих навчальних закладів в період пандемії, а також визначити переваги і недоліки дистанційної форми навчання.

Виклад основного матеріалу. В звичайних умовах вивчення дисциплін відбувається завдяки використанню традиційних методів навчання, які включають усне, письмове опитування та тестовий контроль. Такі методи

дають можливість контролювати знання студентів, виправляти їх помилки, визначати рівень засвоєння знань та можливість їх відтворити. В умовах повної або часткової ізоляції, є актуальним та доцільним поєднання різних методів навчання.

Відмінність дистанційного навчання від традиційного зрозуміла, якщо розглянути їх з погляду форм взаємодії викладача і студента. Традиційне навчання спрямоване на безпосередню роботу студентів і викладачів в аудиторії навчального закладу. Дистанційне ж навчання орієнтоване на впровадження в навчальний процес принципово відмінних моделей навчання, що передбачають проведення конференцій, проектні роботи, тренінги та інші види діяльності з комп'ютерними та нетрадиційними технологіями. Суттєво змінюється в цьому навчальному процесі і роль викладача. На нього покладаються такі функції, як координування пізнавального процесу, коригування курсу, що вивчається, консультування слухачів під час впорядкування індивідуального навчального плану, керування їхніми навчальними проектами тощо [8].

В період розповсюдження коронавірусу та оголошення карантину, використання лише традиційних методів навчання є недостатнім, тому перспективною є інтерактивна взаємодія викладача зі студентами за допомогою інформаційних комунікаційних мереж, з яких масово виділяється середовище інтернет-користувачів.

Використання технологій дистанційного навчання дозволяє знизити витрати на проведення навчання, проводити навчання великої кількості людей, підвищити якість навчання за рахунок застосування сучасних засобів і створити єдине освітнє середовище.

При змішаній та дистанційній формах навчання електронні навчальні курси, які розміщені на освітніх порталах університетів є раціональними та необхідними. Вони розширюють можливості традиційного навчання і роблять навчальний процес більш різноманітним та стабільним; дозволяють підвищити ефективність самостійної роботи студентів та рівень їх мотивації до навчання; стимулюють розвиток їх інтелектуального потенціалу; автоматизують процес контролю та оцінювання здобутків студентів [3].

Як зазначає Павленко А.М. з співавторами [9] згідно принципу модульності, навчальна дисципліна має певну структуру та наповнення, яка пропонується користувачу для опанування у системі дистанційного навчання. Так, успішне опанування дистанційним курсом залежить від багатьох факторів, а саме:

- структури курсу;
- якісного навчального контенту;
- готовності викладачів застосовувати дистанційні технології у своїй професійній діяльності;
- певного рівня інформаційної культури як викладачів, так і студентів;
- матеріально-технічної бази закладу вищої освіти;
- підготовленого технічного та допоміжного персоналу для

забезпечення коректної роботи системи управління навчанням.

Використання викладачами та студентами різних елементів дистанційного навчання (дистанційні курси, веб – сторінки, сайти, електронна пошта, форуми, блоги, чат і відеоконференції та ін.) вказують на ряд проблем з якими стикаються учасники освітнього процесу [10]:

- низька пропускну спроможність Інтернет- мережі під час навчальних занять чи екзаменаційних телеконференцій (особливо гостро постало це питання для студенти, які проживають у невеликих населених пунктах);

- відсутні або є дуже дорогими прикладні комп'ютерні програми, необхідні для підтримки інформаційних ресурсів, адміністрування процесів дистанційного навчання;

- відсутність технічної можливості навчатися (деякі студенти не мають персонального комп'ютера, планшету, мобільних пристроїв Apple, Android тощо);

- ускладнена аутентифікація студентів;

- відсутність особистого спілкування між викладачем та студентом (відбувається менш ефективна передача знань, без особистого контакту).

- відсутність спілкування між студентами в межах групи для успішного опанування спеціальними дисциплінами та ін.

Для технічного забезпечення дистанційного навчання більшістю університетів була обрана програма Zoom, яку звичайно застосовують для проведення on-line-конференцій та відео-зв'язку. Програма Zoom дозволяє працювати студентам, використовуючи персональні комп'ютери, планшети, та мобільні телефони. Зазначена програма дозволяє:

- проводити онлайн-викладання з відео високої якості і запрошувати до 100 учасників (у безкоштовній версії, платна дозволяє збільшувати кількість учасників і спікерів);

- записувати як свої звернення, так і спільні розмови в процесі викладання та обговорення; під час конференцій та семінарів можна демонструвати матеріали на робочому столі свого персонального комп'ютера, смартфона чи планшета;

- можливо проводити необмежену кількість конференцій, але в безкоштовній версії кожна з них може тривати не довше 40 хвилин;

- конференції можна планувати і заздалегідь запрошувати учасників.

Дуже активно створювались та використовувались Viber-групи, де студенти та викладачі спілкувались та вирішували питання в процесі викладання дисциплін.

Крім цього, активно застосовувалась платформа Moodle, що забезпечувала оперативне об'єднання педагогів та студентів у одну інтегровану та безпечну систему. Ця платформа є безкоштовною ефективною системою управління освітнім процесом, що надає широкий спектр можливостей як студентам, так і викладачам.

Дистанційне навчання в умовах карантину обмежує контакт викладача і студента, що іноді створює психологічний дискомфорт та відчуття взаємодії

лише з інформаційною системою, а не з живою людиною. Якщо використовуються форми навчання, при яких відсутній прямий контакт та не відбувається ідентифікація особи, то виникає проблема можливості визначення чи сам студент виконував завдання та здавав тест. Іноді на заваді якісного дистанційного навчання стає недостатній рівень практичних навичок у викладачів і студентів, щодо роботи з сучасними платформами дистанційного навчання. Незважаючи на численні дискусії щодо переваг та недоліків дистанційної освіти та критику зі сторони багатьох педагогів, дистанційне навчання в умовах карантину зайняло вагоме місце на ринку сучасної освіти і є досить дієвим в умовах глобальних викликів та сучасних реалій [4, 5, 8].

Слід враховувати, що описаний процес непростий і потребуватиме як величезної кількості часу на розробку, підтримку, супроводження дистанційних курсів, мотивації до цього, так і глибоких міждисциплінарних знань з боку розробників дистанційних курсів, що далеко не обмежується лише знаннями дисципліни, яка переноситься у цифровий формат [11, 12].

З урахуванням постійного поетапного продовження терміну карантину внаслідок пандемії COVID-19 створена форма дистанційного навчання постійно змінювалась та адаптувалась до поточних проблем і, на наш погляд, повністю дозволяє студентам якісно, своєчасно і в повному обсязі виконати навчальний план із дисципліни, скласти заліки та іспити, і підготуватися до державного іспиту.

Висновки. Отже, дистанційна форма навчання – це потужна інноваційна технологія, яка має як переваги так і недоліки. Така модель навчання потребує від студентів великого бажання навчатись та добросовісності, а від викладачів наполегливості у викладанні та уважності у перевірці великого обсягу робіт. Найбільшими перевагами дистанційної освіти є те, що вона дозволяє студентам отримати доступ до численних інструментів навчання, використовуючи мінімальні фінансові ресурси.

Функціональні можливості різноманітних інтерфейсів у поєднанні з комплексами дисциплін у електронному форматі доводить їх ефективність у організації та підтриманні продуктивного освітнього процесу, допомагають розширити рамки традиційних освітніх методів, мотивують навчальну діяльність та розкривають творчий потенціал як викладача так і студента.

Список використаних джерел.

1. Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні (затверджено Постановою МОН України В. Г. Кременем 20 грудня 2000 р.).
2. Корбут О. Г. Дистанційне навчання: моделі, технології, перспективи. URL: <http://confesp.fl.kpi.ua>.
3. Власенко І. Г. Впровадження дистанційного навчання – вимога сучасності. Дистанційне навчання як сучасна освітня технологія: матеріали міжвузівського вебінару. 2017. № 31. С. 12 – 14.
4. Карвацька Н. С. Якою буде освіта в період пандемії COVID-19.»

The 10th International scientific and practical conference “Science, society, education: topical issues and development prospects”(August 29-31, 2020) SPC “Sci-conf. com. ua”, Kharkiv, Ukraine. 2020. 298 p.

5. Герасимчук С. В. Шляхи удосконалення освітнього процесу в умовах дистанційного навчання: інструменти та платформи. Матеріали тез доповідей міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Розвиток освіти, науки та бізнесу: результати 2020». Дніпро, 3 – 4 грудня 2020 р. Т. 1. С. 287–288.

6. Биков В.Ю., Гриценчук О.О., Жук Ю.О. та ін. Дистанційне навчання в країнах Європи та США і перспективи для України. Інформаційне забезпечення навчально-виховного процесу: інноваційні засоби і технології: кол. монографія. Академія педагогічних наук України, Інститут засобів навчання. К.: Атіка, 2015. С. 77 – 140.

7. Самолук Н., Швець М. Актуальність і проблемність дистанційного навчання. Нова педагогічна думка. 2013. № 1. С. 193 – 193.

8. Стрельбицька С. М. Взаємодія викладача зі студентами під час дистанційного навчання в освітньому просторі закладу вищої освіти. Збірник наукових праць ЛОГОС. 2020. Т. 2, № 8. С. 25–31.

9. Павленко А.М., Шаров С.В., Москалева Л.Ю., Шарова Т.М., Коваленко А.С. Реализация дистанционных форм обучения средствами платформы Moodle в процессе подготовки будущих филологов. *Інженерні та освітні технології*. 2019. № 7(3). С. 106 – 121.

10. Власова Н.Д. Дистанційне навчання технічних коледжів в умовах карантину. Матеріали доповідей I міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Шляхи розвитку науки в сучасних кризових умовах» 28-29 травня 2020 р. Дніпро, 2020. Т. 1. С. 189 – 191.

11. Юдіна Н. В. Ринок дистанційного навчання під час пандемії COVID-19.2020.

12. Лисаченко О.Д., Єрошенко Г.А., Білаш В.П., Шевченко К.В. Дистанційне навчання на кафедрах морфологічного профілю в умовах карантину. Переваги та недоліки. Вісник проблем біології і медицини. 2020. Вип. 3 (157). С. 188 – 191.

Klipakova Yu., Bilousova Z., Keneva V. Distance learning as a challenge of modernity for participants of the educational process.

Summary. Distance learning is a new educational experience that has appeared in Ukraine only recently, but has already managed to get its place in the pedagogical environment. The need for this form of training is determined by various factors, but it has become urgently needed with the COVID-19 spread. Restructuring the consciousness of teachers and students regarding the teaching and perception of information during a pandemic has its advantages and disadvantages.

Key words: distance learning, distance education, teaching methods and technologies, advantages, disadvantages.